

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

ความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังใน
อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

Extension Needs for Cassava Pest Management with Integrated Pest Management of
Farmers in Wang Chao District Tak Province

สรศักดิ์ บุญไช

วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
นารีรัตน์ สีระสาร*

วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

E-mail: Nareerut.see@stou.ac.th

สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม

วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอวังเจ้า จำนวน 1,810 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเนะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 328 ราย รวบรวมข้อมูลโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาผลการศึกษาพบว่าความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรอยู่ในระดับมากในประเด็นวิธีการส่งเสริมแบบวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) คือ การจัดทำสื่อที่ทันสมัย ทันสถานการณ์ต่อการระบาดของโรคและแมลง การจัดทำสื่อที่ทำให้เข้าใจง่ายและปฏิบัติตามได้ และการเพิ่มปริมาณสื่อให้มีจำนวนที่มากและมีความหลากหลาย ประเด็นด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย 3.75) โดยหลักการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานและวิธีการควบคุมศัตรูพืชในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานมีความต้องการการใช้พันธุ์ที่เหมาะสม การใช้สารเคมี วิธีเขตกรรม การใช้สารธรรมชาติและชีววิธี

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การจัดการศัตรูพืช, วิธีแบบผสมผสาน

Abstract

The purpose of this research was to study: Extension for Cassava Pest Management with Integrated Pest Management of Farmers. This was survey research. The study population consists of cassava farmers in Wang Chao District, Tak Province, who were registered with the Agricultural Extension Office of Wang Chao, totaling 1,810 individuals. The sample size was determined using Taro Yamane's formula with a margin of error of 0.05, resulting in 328

samples. Simple random sampling was used. The data collection tool was an interview form, and the data were analyzed using frequency distribution, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation, and qualitative data analysis through content analysis. The research findings show that: Extension Needs for Cassava Pest Management with Integrated Pest Management of Farmers, the mass extension methods are rated at a high level (3.82) are: creating modern media that is up-to-date with the situation regarding disease and insect outbreaks, developing media that facilitates ease of comprehension and implementation, and increasing the quantity and diversifying the range of media. The issue of content was at a high level (mean 3.75), where by the principles of integrated pest management and pest control methods in integrated pest management required the use of appropriate varieties, the use of chemicals, agricultural methods, the use of natural substances and biological methods.

Keywords: Extension, Pest management, Integrated methods

บทนำ

มันสำปะหลังเป็นพืชอาหารที่สำคัญโลก และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับ 3 ของประเทศไทย รองจากข้าวและยางพารา ตามลำดับ โดยประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังทั้งหมด 9,267,945 ไร่ จำนวน 719,645 ครัวเรือน โดยจังหวัดตากมีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังประมาณ 220,054 ไร่ การผลิตมันสำปะหลังส่วนใหญ่ของประเทศไทยใช้ในกระบวนการแปรรูป โดยแปรรูปเป็นมันเส้นมันอัดเม็ด แป้งมันสำปะหลัง และเอทานอล และจากการคาดการณ์ความต้องการสินค้ามันสำปะหลังในปี 2566 พบว่า มีความต้องการใช้ 45.02 ล้านตัน ในขณะที่มีผลผลิตมันสำปะหลัง 30.16 ล้านตัน ทำให้ปริมาณผลผลิตมัน สำปะหลังมีน้อยกว่าความต้องการ 14.86 ล้านตัน คิดเป็นพื้นที่ที่ต้องเพิ่มการปลูกมันสำปะหลัง 3,628,580 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , 2566)

อำเภอวังเจ้า มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 29,794 ไร่ จำนวน 1,810 ครัวเรือน (ระบบทะเบียนเกษตรกร ,2566) การปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ในช่วงแรกปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชแต่ไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากมันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกง่าย ทนทานและปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตในระดับเศรษฐกิจ โดยโรคและแมลงที่สำคัญ ได้แก่ ไรแดง เพลี้ยแป้ง แมลงหวี่ขาวใยเกลียว ปลวก แมลงนูนหลวง โรคใบไหม้ โรคแอนแทรกโนส แต่ในช่วงระยะหลายปีที่ผ่านมาพบการระบาดของโรคและแมลงระบาดมากขึ้นและรุนแรงมากขึ้น การจัดการศัตรูพืชของเกษตรกรทั่วไปนิยมใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืชเนื่องจากหาได้ง่ายและได้ผลเร็ว จนทำให้เกิดปัญหาการใช้เกินความจำเป็นจนศัตรูพืชหลายชนิด โดยเฉพาะแมลงสามารถปรับตัวให้ต้านทานต่อสารเคมีกำจัด ศัตรูพืชจนทำให้สารเคมีใช้ไม่ได้ผลจำนวนแมลงศัตรูพืชจึงเพิ่มมากขึ้น ทำให้การระบาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่เกษตรกรเองก็พยายามหาวิธีและเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อควบคุมแมลงศัตรูพืชปัญหาดังกล่าวทำให้ผลผลิตลดลงและคุณภาพต่ำ

จากปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง การจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานจึงมีความจำเป็นต่อการเพาะปลูกของเกษตรกรเพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพในการป้องกันโรคใบต่าง

มันสำปะหลังและโรคและแมลงอื่นๆ หากการดำเนินการหรือสถานการณ์เช่นนี้ต่อไป อาจก่อให้เกิดปัญหาผลผลิตตกต่ำ ปริมาณผลผลิตไม่แน่นอน การศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตากจึงมีความสำคัญกับการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลให้แก่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้ในการเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานด้านการส่งเสริมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ในพื้นที่อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก จำนวน 328 ราย เป็นการศึกษาวิจัยด้านสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ และความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก โดยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาทำการศึกษ ตั้งแต่เดือน กันยายน 2566 – พฤศจิกายน 2567 โดยทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มีนาคม – พฤษภาคม 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ที่ขึ้นทะเบียนกับ สำนักงานเกษตรอำเภอวังเจ้า จำนวน 1,810 ราย กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกจากเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังจำนวน 1,810 ราย ในเขตพื้นที่อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก (ระบบทะเบียนเกษตรกร, 2566) ใช้สูตรการคำนวณตามวิธีการของทาโร ยามาเน ที่ความเชื่อมั่น 0.05 (Yamane Taro, 1973) โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูล คือ 328 คน โดยทำการสุ่มแบบง่ายตามสัดส่วนของประชากรทั้งหมดที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังของแต่ละตำบลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ ทำการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม พร้อมกับการสังเกต แล้วบันทึกข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้ครบสมบูรณ์ทุกประเด็น ทั้งสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร และความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (pretest) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 30 ราย ทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha หรือ cronbach's alpha) เกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เท่ากับ 0.961 จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยกำหนดเกณฑ์จากค่าน้ำหนักช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายความว่า

ว่ามากที่สุด ,ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่ามาก, ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่าปานกลาง ,ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่าน้อย

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี ระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 24.61 ไร่ มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.87 คน มีจำนวนแรงงานในการทำการเกษตรเฉลี่ย 2.60 คน มีรายได้ภาคการเกษตรจากการทำมันสำปะหลังเฉลี่ย 74,288.11 บาทต่อปี รายได้ภาคการเกษตรจากพืชอื่น ๆ เฉลี่ย 37,125 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.1 มีภาระหนี้สิน แหล่งเงินทุนของเกษตรกร ร้อยละ 62 มีแหล่งเงินทุนจาก ธกส. เกษตรกรไม่มีตำแหน่งใด ๆ ทางสังคม เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.50 คน มีประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 9.94 ปี ได้รับการอบรมเฉลี่ย 2.72 ครั้ง ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอ และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส.

2. ความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกร ด้านวิธีการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคล มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80) คือ เจ้าหน้าที่ควรเข้าไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรโดยตรง การเพิ่มช่องทางการติดต่อ ประสานงาน ระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และการพัฒนาทักษะการสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) คือ การจัดทำแปลงเรียนรู้ การจัดการประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และมีกิจกรรมการศึกษา ดูงานด้านการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน

3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) คือ การจัดทำสื่อที่ทันสมัย ทันสถานการณ์ต่อการระบาดของโรคและแมลง การจัดทำสื่อที่ทำให้เข้าใจง่ายและปฏิบัติตามได้ และการเพิ่มปริมาณสื่อให้มีจำนวนที่มากและมีความหลากหลาย

Table 1 Extension needs for Integrated Pest Management

Extension method	Average	S.D.	Result	Rank
Individual method	3.80	0.772	High	2
Group method	3.79	0.783	High	3
Mass method	3.82	0.731	High	1

ผลการศึกษาความต้องการเนื้อหาการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75) โดยความเห็นของเกษตรกรประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. หลักการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน พบว่า มีความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) คือ การเพิ่มความรู้ทางด้านการวิเคราะห์โรคและแมลงให้กับเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.98) และการให้ความรู้เรื่องการสำรวจแปลงปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.87)
2. วิธีการควบคุมศัตรูพืชในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) ดังนี้ การใช้พันธุ์ที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.04) การใช้สารเคมี (ค่าเฉลี่ย 3.91) วิธีเขตกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.89) การใช้สารธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 3.78) ชีววิธี (ค่าเฉลี่ย 3.73) ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ดังนี้ การใช้วิธีกล (ค่าเฉลี่ย 3.39) วิธีฟิสิกส์ (ค่าเฉลี่ย 3.30) ตามลำดับ

Table 2 Extension needs of farmers regarding Integrated Pest Management

Extension Content	Average	S.D.	Result	Rank
Principle of Integrated Pest Management	3.93	0.757	High	1
- Knowledge of disease and insect analysis	3.98	0.736	High	1
- Knowledge of field investigation	3.87	0.779	High	2
Method of Integrated Pest Management	3.72	0.841	High	2
- Selection varieties	4.04	0.765	High	1
- Cultural Control	3.89	0.795	High	3
- Mechanical Control	3.39	0.862	Middel	6
- Physical Control	3.30	0.944	Middel	7
- Biological Control	3.73	0.881	High	5
- Natural Substance	3.78	0.831	High	4
- Chemical Control	3.91	0.809	High	2

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 63.7 เป็นเพศหญิง อภิปรายได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง เนื่องจากการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรในการทำการการเพาะปลูกเกือบทุกขั้นตอน และมีรถรับจ้างในพื้นที่ จึงทำให้เกษตรกรผู้หญิงสามารถทำการเกษตรได้ด้วยตนเอง โดยบางช่วงของการผลิตจึงให้ผู้ชายมาช่วยเหลือ เช่น การพ่นสารเคมี และเกษตรกรผู้หญิงก็สามารถทำเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสกวรัตน์ ผลประสาธ (2564) กล่าวว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.6 และสอดคล้องกับเศรษฐา แสงทอง (2566) กล่าวว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.2 เป็นเพศหญิง

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี อภิปรายได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยที่มากขึ้น เนื่องจากบริบทพื้นที่ของอำเภอวังเจ้า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเมื่ออายุมากก็ยังทำการเกษตรแต่จะใช้

การจ้างงานในส่วนตัวทำเองไม่ได้ เช่น การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา ทองอนุ (2562) กล่าวว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 46.9 ปี และสอดคล้องงานวิจัยของ สืบศักดิ์ บุญสืบ (2562) กล่าวว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 47.21 ปี

เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.50 คน อภิปรายได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดเล็ก ที่แยกมาจากครอบครัวหลักมาประกอบอาชีพด้วยตนเองและมีสมาชิกที่เหมาะสมกับการดำรงชีพในภาวะปัจจุบัน ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สกาวรัตน์ ผลประสาท (2564) กล่าวว่าส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.10 คน และงานวิจัยของ จิตติมา ทองอนุ (2562) กล่าวว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน

เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 9.94 ปี อภิปรายได้ว่า มีการเริ่มปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่มาจากการเริ่มส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา และได้ผลผลิตและรายได้ที่ดี เกษตรกรจึงปลูกกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สืบศักดิ์ บุญสืบ (2562) กล่าวว่า เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 11 ปี

เกษตรกรได้รับการอบรมเฉลี่ย 2.72 ครั้ง อภิปรายได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังได้รับการอบรมน้อย เนื่องจากเกษตรกรที่ได้รับการอบรมมักจะเป็นคนเดิมที่สนใจ ใฝ่รู้ สนใจในสิ่งใหม่อยู่เสมอ อีกทั้งการอบรมมักเปลี่ยนสถานที่ตลอดเวลาเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่เข้าถึง

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอ อภิปรายได้ว่า สำนักงานเกษตรอำเภอเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ ที่มีภารกิจหลักในการดูแลด้านการเกษตรในพื้นที่ อีกทั้งคอยประสานงานกับเกษตรกรในพื้นที่กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเกษตรในการเข้ามาดำเนินงานในพื้นที่อีกด้วย

เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 24.61 ไร่ อภิปรายได้ว่า เนื่องจากบริบทของวังเจ้า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้รับพื้นที่ทำการเกษตรมาจากบรรพบุรุษ และได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร อีกทั้งยังเช่าเพื่อทำการเกษตรเพิ่ม จึงทำให้มีพื้นที่ทำการเกษตรค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับปภาดา เผ่าเพ็ง (2562) กล่าวว่าพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรทั้งหมดเฉลี่ย 22.56 ไร่

เกษตรกรมี จำนวนแรงงานในการทำการเกษตรเฉลี่ย 2.60 คน อภิปรายได้ว่า ส่วนใหญ่แรงงานในการทำการเกษตรเป็นงานจากภายในครัวเรือนเป็นหลัก และสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในวัยกำลังศึกษาจึงไม่ได้ช่วยทำการเกษตร ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สืบศักดิ์ บุญสืบ (2562) พบว่ามีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2.37 คน

เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรจากการทำมันสำปะหลังเฉลี่ย 74,288.11 บาท/ปี อภิปรายได้ว่า เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกมันสำปะหลังเป็นหลักแต่ไม่มีการดูแลที่เพียงพอทำให้มีรายได้ที่ไม่สูง

เกษตรกร ร้อยละ 62 มีแหล่งเงินทุนจาก ธกส. อภิปรายได้ว่า แหล่งเงินทุนหลักของเกษตรกรมาจากการกู้ ธนาकार ธกส. ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีนโยบายต่างๆที่ออกมาเพื่อเกษตรกร โดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกฤษฏ์ แก้วเทพ (2562) กล่าวว่า เกษตรกรร้อยละ 73.43 ใช้แหล่งเงินทุนในการผลิตข้าวจากการกู้ ธ.ก.ส และสอดคล้องกับเศรษฐา แสงทอง (2566) กล่าวว่า ร้อยละ 61.4 กู้เงินจาก ธกส.

2. ความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานของเกษตรกร

เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ด้านวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เกษตรกรต้องการการเข้าถึงสื่อที่เข้าถึงง่าย เข้าใจง่ายและทันสมัย โดยการส่งเสริมต้องผลิตสื่อที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกษตรกรเข้าใจและเข้าถึงทำให้การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที ลดความเสียหายในแปลงของเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้และเลี้ยงดูครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปฐมนันท์ พันธุมมาตร (2565) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ในประเด็นการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์

ทางด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก พิจารณารายประเด็นต่างๆ พบว่า หลักการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานและวิธีการควบคุมศัตรูพืชในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานมีภาพอยู่ในระดับมาก มีรายละเอียดดังนี้ การใช้พันธุ์ที่เหมาะสม การใช้สารเคมี วิธีเขตกรรม การใช้สารธรรมชาติและชีววิธี มีระดับความคิดเห็นระดับมาก การใช้วิถีกลและวิถีฟิสิกส์ มีระดับความคิดเห็นปานกลาง อภิปรายได้ว่าเกษตรกรต้องการให้มีการอบรมเพิ่มความรู้ทางด้านการวิเคราะห์โรคและแมลงให้กับเกษตรกร การใช้พันธุ์ที่เหมาะสม กับพื้นที่ใช้พันธุ์ที่มีความต้านทานต่อโรค และการใช้สารเคมีที่มีฤทธิ์เฉพาะและเหมาะสมกับศัตรูพืช ใช้งานที่ถูกต้องเหมาะสม และวิธีเขตกรรม ซึ่งเป็นวิธีที่เกษตรกรคิดว่าเหมาะสมกับพื้นที่และมีราคาที่สามารถทำได้เอง

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการร่วมกันให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน โดยการเพิ่มช่องทางการเรียนรู้มากขึ้นในช่องทางต่างๆ เช่น การอบรมของสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และช่องทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และนำไปประยุกต์ใช้กับการเพาะปลูกในแปลงของตนเอง ประสานงานการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างเกษตรกร และหน่วยงานราชการ ให้มีส่วนร่วมในดำเนินงานส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน สร้างเครือข่ายการจัดการศัตรูพืชในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาเกษตรกรในชุมชนด้านการจัดการศัตรูพืชและด้านการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). การปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร. (ระบบออนไลน์). สืบค้นเมื่อ. ตุลาคม, 10, 2566 , <https://farmer.doae.go.th>.
- ฐิติมา ทองอนุ. (2562). การยอมรับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกแตงโมและพริกในอำเภอบึงนครบุรี จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ปภาดา เฝ้าเพ็ง. (2562). **แนวทางการส่งเสริมเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรตำบลพันดุง อำเภอลำดวนทะเลสาบ จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปัฐวรินทร์ พันธุมมาตร. (2565). **ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สกวรัตน์ ผลประสาท. (2564). **การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ตำบลน้ำแคม อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สกุณุช แก้วเทพ. (2562). **แนวทางการส่งเสริมการจัดการศัตรูข้าวแบบผสมผสานของเกษตรกรอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). **สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2566**. สืบค้นเมื่อ มกราคม ,17, 2567, จากเว็บไซต์ <https://www.oae.go.th/>.
- สืบศักดิ์ บุญสืบ. (2562). **การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เศรษฐา แสงทอง. (2566). **การส่งเสริมการผลิตและการตลาดมันสำปะหลังของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ มันสำปะหลัง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Yamane, Taro. 1973. **Statistics an introductory analysis**. New York Harper & Row.